

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงระบบการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 โดยศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 245 ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจน ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญานอกจากนั้นยังได้ศึกษากฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และกฎหมาย กฎ ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย

สาเหตุที่เลือกนำหัวข้อนี้มาทำการศึกษา เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ รวมตลอดไปถึงครอบครัวของเขาด้วย เขาเหล่านั้นได้รับผลกระทบทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และอื่น ๆ อีกหลายประการ ในขณะที่นานาอารยประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีอาญามากขึ้น หลายประเทศได้บัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดีที่สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการรับรองในระบบกฎหมายไทย จึงเป็นเรื่องน่าสนใจในการศึกษาว่าในปัจจุบันนี้ผู้เสียหายในคดีอาญาของไทยได้รับการคุ้มครองสิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 มีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมาตรฐานสากลหรือไม่ อย่างไร

ผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้คือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้หากผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความ

เสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งปรากฏว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) และมีกฎหมายลำดับรองที่บัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 ที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 สำหรับในเรื่องสิทธิได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ นั้น ปรากฏว่าปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภายหลังรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 รัฐได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างต่อเนื่อง เช่น การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ความคุ้มครองและมีการปฏิบัติที่เหมาะสมในการสอบสวนผู้เสียหายและสืบพยานที่เป็นเด็ก และได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับ บทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวสามารถนำมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในฐานะพยานได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากรัฐมองเห็นความสำคัญของผู้เสียหายในคดีอาญาในฐานะที่เป็นผู้ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม รัฐควรพิจารณานำบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วยสิทธิต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านอื่น ๆ การมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างถูกต้องตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ ถึงแม้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ แต่บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญก็บัญญัติสิทธิในลักษณะกว้าง ๆ หากจะให้เกิดความชัดเจนควรจะได้มีการบัญญัติกฎหมายลำดับรองให้สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญ ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ และเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นกัน